

האם קוויריות היא חילונית?

געוואלד של נטעלי בראון

תיאה גולד

לאחרונה אורגן סימפוזיון באוניברסיטת ברקלי בקליפורניה סביב השאלה "האם הביקורת* היא חילונית?".¹ בתגובה לעיסוק ביקורתי הולך וגובר בחילוניות, הסימפוזיון בחן, בין השאר, את ההשקעה של הביקורת המערבית ברעיונות חילוניים והדמיון הליברלי דרכו אינטלקטואלים מערביים מתחברים לרעיונות כמו אוטונומיה, יצירתיות וחופש באופן לא-רפלקטיבי. באופן דומה, אנו יכולות לשים בסימן שאלה את ההשקעה של קוויריות בחילוניות והחיבורים הלא-ביקורתיים שלה לרעיונות שכאלה. במילים אחרות, "האם קוויריות היא חילונית?"

הסרט הקצר געוואלד (2008), שביימה הבמאית הישראלית עטורת-הפרסים נטעלי בראון, מספק מקרה בוחן מעניין לשאלה הזאת.² געוואלד, שמצולם יפהפה והוא עשיר ורב פנים ביחס ל-16 הדקות הצנועות שלו, מספר סיפור אהבה לסבי שממוקם במערב ירושלים ערב מצעד הגאווה השנוי במחלוקת ב-2006. הסרט משלב סצנות מוזיקליות מהשושן, מועדון דראג להט"בי בעיר, עם צילומים דוקומנטריים של מהומות והפגנות של חרדים נגד המצעד.

אורות העיר ירושלים מתעמעמים והופכים לכדור דיסקו נוצץ. במועדון, מלכות דראג עושות ליפסינק על הבמה למוזיקת פופ ישראלית, בעוד הברמנית הפלסטינית (סמירה סראיה המצויינת) קונה לחברה הדייקית היהודיה שלה שוט. "לחיים", אומרת החברה (נגה מלצר) בעברית כשהשתיים מורידות את השוטים. "סחה, חביבת", הברמנית עונה בערבית. מוזיקת הפופ ממשיכה על רקע צילומים ליליים כאוטיים של מהומות גברים חרדים, ששורפים מיכלי אשפה ברחוב, ונרדפים על ידי שוטרים על סוסים.

געוואלד הוא סרט אחד אוסף של סרטים שנעשו לאחרונה על העימותים על מצעד הגאווה בירושלים.³ לעניין הרב בעימותים אלה יש קשר למעמד של ירושלים כעיר שקדושה לשלוש דתות. עימותים אלה ממוסגרים בדרך כלל על ידי רעיונות ליברלים-דמוקרטים-חילונים, שמחברים בין דת ודיכוי וסוכנות להטבא"קית עם התנגדות לדיכוי הזה. זה לא מקרי שאירוע הגאווה העולמי הראשון נערך ברומא במהלך חגיגות יובל ה-2000 של הכנסיה הרומית הקתולית, ושזה שאחריו נערך בירושלים ב-2006. "עימות דרמטי שם את הבית הפתוח בירושלים כנגד מבקרים פונדמנטליסטים וחשוכים" מסכם פיטר דבורג' (Peter DeBurge) בביקורת שלו במגזין *Variety* על סרטו של ניצן גלעדי "ירושלים גאה להציג".⁴ הסיכום של

דבורג' מדגיש את הדיכוטומיה הליברלית הנפוצה שמתפעלת את הדרמות הקולנועיות האלה: ההומוסקסואל ה"נאור" לעומת הקיצוני הדתי ה"נחשל" (שתמיד מניחים שהוא סטרייט). לכאורה, גם געוואלד מציב דתיים לעומת להט"בים מהפריים הראשון שלו, בכתוביות האלה: "ב-2005 שלושה אנשים נדקרו במצעד הגאווה על ידי יהודי אולטרה-אורתודוקסי שהתנפל על הצועדים עם סכין". בעודו מסמן את התוקף על ידי הזהות הדתית שלו בלבד, הסרט מציג יהודים דתיים (ואולי דת באופן כללי) כאויבים אלימים ומסוכנים לקהילה הלהטבא"קית המקומית, אויבים שנגדם יש לעוק במחאה. ואמנם, שניות אחר כך כל הלהט"ביות במועדון, בהנחייתה של מלכת הדראג המארכת (גיל נווה), צועקות "געוואלד!" יש קאט לצילום דוקומנטרי של הפגנה של חרדים נגד להט"בים שצועקים גם הם "געוואלד!" געוואלד היא מילה המסמנת זעקה לעזרה ביידיש, שבמקור השתמשו בה יהודים גולים במזרח אירופה כשהותקפו בידי אנטישמים. כאן הגברים החרדים בירושלים צועקים "געוואלד!" כדי למחות על הזיהום של עיר הקודש על ידי מצעד "התועבה המינית", בעוד הלהט"בים (שמשתמשים באירוניה באוצר מילים חרדי-יידי באירוניה חריפה) צועקים "געוואלד!" נגד האלימות החרדית וההתקפה הדתית על חופש מיני וחילוני. מילולית, משמעותה של המילה הגרמנית "געוואלט" (Gewalt) היא אלימות, עוצמה או כוח. היא גם השורש של הפועל היידי פרגואלדקיין (fargvaldkin), שמשמעותו לאנוס או להכריח מישהו. אם כן, שם הסרט מביע כמה התייחסויות לאוטונומיה של הסובייקט⁵.

עולה על הבמה הדראג-קינג הטרנסג'נדר המהמם שוקי הרזה, בחליפה אפורה קלאסית, כשהפנים הגבריים והרציניים שלו מאופרים באיפור כחול ומנצנץ – ליספטיק כחול, צללית כחולה, שפם כחול. הוא עושה ליפסינק למה שהיום נחשב ההמנון הלהט"בי בישראל, "כך ברא אותך הטבע" של ארז הלוי (המילים הן בניגוד גמור לתפיסה הדתית כי "אלוהים ברא אותך"). פתאום שוקי הרזה מוריד את החליפה והחולצה שלו, ועומד עם חזה חשוף עם סמל הנקבה שמצוייר עליו באדום. הוא לופת את החזה שלו: "אל תנסה להלחם בזה, אל תנסה להשתנות / כי זה תמיד יבוא מהתחלה, פתאום". אחר כך, כשסמל הנקבה שלו השתנה לסמל טרנסי אדום וכחול, הוא מעביר צבע כחול מידי לדיהם של האנשים בקהל, בעודו עושה ליפסינק למשפט: "כך ברא אותך הטבע / עם קצת דמיון ומחשבה חופשית". המילים "מחשבה חופשית" מתלוות לשוט הבא של המוני גברים חרדים שלבושים כולם באופן זהה בחליפות ובכובעים השחורים המסורתיים שלהם.

האם האפיפור לובש שמלה?

אם געוואלד מבנה את הקוויריות המקומית כחילונית, הוא בו בזמן מסבך ומערער על עצם ההבנייה הזו. סיפור האהבה המרכזי בסרט מתאר את האיחוד של דייקית יהודיה חילונית עם המאהבת הדתית שלה, שבאה למועדון כדי להזהיר שמצעד הגאווה יהיה מסוכן בגלל

האלימות החרדית. המיקום של אישה דתייה כחלק מסיפור האהבה הלסבי המרכזי של הסרט הופך את החיבור הפשטני של להט"ביות וחילוניות לבלתי-אפשרי. בנוסף, הזוג על המסך משקף את זהויות יוצרות הסרט עצמן. בראון היא יהודיה ישראלית חילונית, בעוד בת זוגה ושותפתה להפקה, צלמת הסרט אביגיל שפרבר, היא דתייה – מייסדת בת קול, קבוצה לסבית אורתודוקסית, ובתו של רב מרכזי בירושלים. כפי שבראון אמרה לי בריאיון איתה, ההשראה לסרט הגיעה בחלקה מהפשקווילים ההומופובים שנתלו ברחבי השכונות החרדיות דרך הזוג היה עובר כדי לבקר משפחה.

בנוסף, בעוד געוואלד לא פעם מציג אלה למול אלה להט"בים ויהודים דתיים וביקורתי ללא היסוס כלפי האלימות הלהטבא"קופובית של היהודים הדתיים, השימוש של הסרט בקאטים ובסאונד מבצעים גם הקבלות בין שתי הקבוצות האלה. לדוגמא, שתיהן מוצגות כמעורבות במחאות יצירתיות ופרפורמטיביות. בהפגנה אחת, גברים יהודים דתיים מובילים קבוצת חיות דרך הרחובות בלעג מטריד על מצעד הגאווה, הפגנה שכונתה "מצעד הבהמות". אנו רואות חמורים ועיזים במין דראג הומואי-אנושי, לבושים בבגדים ורודים עליהם כתוב "גאה", בעוד המפגינים בני האדם שמובילים אותם שרים, צוחקים, וצועקים אמירות הומופוביות. יהודי דתי מסביר שבגימטריה, המילה "הומו" שווה למילה "הבהמה". החבר שלו גועה כמו עז. מתבצע קאט למלכת דראג בת אדם חייכנית, שלבושה בדראג דמוי-פרה, ששרה את "לדוד משה הייתה פרה, בעוד הגברים הדתיים מפגינים. קולות המפגינים במצעד הבהמות עדיין נשמעים תוך כדי השיר של מלכת הדראג: "עצרו את התועבה! ירושלים אינה סדום!" השימוש בהשמעות מקבילות בסרט משווה בין שתי הקהילות האלה, שלפעמים מדגיש את ההבדלים ביניהן, אבל לפעמים – גם אם באופן לא מכוון – חושף את המכנים המשותפים.

בסצנה מרשימה שמתעדת ישיבה בין-דתית שהתרחשה בירושלים ב-2005, מנהיגים דתיים נוצרים, מוסלמים ויהודים – לבושים כל אחד בלבוש החגיגי הטקסי הייחודי שלו – אוחזים ידיים ומביעים את קולם כנגד מצעד הגאווה בעיר הקודש. הסצנה הכמעט סוריאליסטית של האחוה הלא-סבירה הזאת נקראת כמעין הגשמה צינית של חזון אחרית הימים. "אלוהים ברא את חווה ואדם, לא את חיים ואדם (במקור: Adam and Eve, not Adam and Steve)", מחדד הוד יופיו הפטריארך הארמני, הארכיבישוף טורקום מאנוגיאן (Torkom Manoogian), בלבשו השחור דמוי השמלה ובכיסוי הראש השחור הבולט שלו. כשמתסכלות עליו, אפשר להיזכר בשאלתה של איב קוסופסקי סדג'וויק, "האם האפיפיור לובש שמלה?" מהמופיעים במועדון הלהט"בי ועד ליהודים החרדים בלבוש המסורתי שלהם, מהמנהיגים הדתיים בגלימותיהם וכובעיהם המסוגננים ועד לחיות המסכנות שהובלו כנגד רצונן בלעג על מצעד הגאווה – בגעוואלד, כולם בדראג.

העימותים על מצעד הגאווה בירושלים והייצוגים של היהודים הדתיים כקנאים הומופובים אלימים מעניינים גם משום שהם מנוגדים לייצוגה של ישראל כנווה מדבר של סובלנות ודמוקרטיה בתוך "מזרח תיכון פונדמנטליסטי" לכאורה. הסובלנות המיוחסת לישראל כלפי

להטבא"קים – לדוגמא, גם הם יכולים לשרת בצבא הכיבוש – משמשת באופן ציני לא פעם כעלה תאנה כדי לחפות על הפרות זכויות אדם זוועתיות שמדינת ישראל מבצעת כנגד פלסטינים, ובהם גם להטבא"קים פלסטינים. כשחוקרים חילוניות או אסלאמופוביה בהקשר הישראלי, חייבים לחשוב גם על הקשרים ההיסטוריים בין אסלאמופוביה לאנטישמיות, כמו גם יחסה השנוי במחלוקת של הציונות ליהדות הרבנית⁷. שתי הדמויות המנוגדות לכאורה של ההומוסקסואל "המנוון" והדתי "הנחשל" הן בעצם שני אספקטים של דמותו של האוסטיודה (Ostjude), היהודי דובר היידיש הלא-גברי ממזרח אירופה, שדחייתו ונסיון ההשמדה שלו על ידי אירופה והציונות גם יחד היו באופן טראגי חלק מרכזי מנסיונותיה של ישראל להבנות את עצמה כמדינה "מערבית". החלק השני, כמובן, היו המחיקה והדיכוי הזוועתיים שמבצעת ישראל בפלסטינים, שמובנים כ"מזרח" לעומת ה"מערב" המדומיין של ישראל⁸.

השהיד ההומו והמאהב שלו

"ועכשיו, אני רוצה להזמין לבמה, לשיר אהבה לוחט – את יוסוף וג'אבר, החתיכים ההורסיים!"

המוסיקה של חסיין אלג'מסי מתחילה להשמע במועדון ההומה. כל העיניים הקוויריות מופנות לבמה הקטנה: עומד שם דראג קינג גבוה ושובה לב, במכנסיים שחורים וביינדר, עם גבו לקהל. פסי מתכת שמסמלים חגורת נפץ מודבקים לביינדר שלו. המופיע לובש חולצה שחורה, ועוטף את כתפיו בכאפיה פלסטינית משובצת שחור-לבן. הוא מתכוון להיות שהיד, מרטיר למען המאבק הלאומי הפלסטיני.

המצלמה עוברת לבן זוג שלו, שנראה חסר גיל בגלביה הלבנה שלו, שלובש על ראשו כאפיה אדומה-לבנה. הוא עושה ליפסינק בערבית, מפנה בייאוש את המילים לגבר השני: "בשם האל, חיי לא שווים כלום בלעדיך!"⁹ אהבתו של השהיד לעתיד לבן זוגו מוחשית, אך הוא נותר איתן בהחלטתו; הוא קושר סרט ירוק סביב ראשו, עליו כתובה השהאדה האסלאמית: "אין אלוהים מלבד אללה, ומחמד הוא שליחו", ואז מנשק את הקוראן הקדוש. "הבטחת לחלוק את אהבתך!" שר בן זוגו, בעודו מלטף את מצח אהובו ודוחף הצידה את הסרט הירוק, ובוכה אל תוך הכאפיה של אהובו. בסופו של דבר, הוא יכול רק להציע את ברכתו: "לך! אני אקבל את האובדן שלך". הם אוחזים זה בזה; הם מתנשקים.

מופע הדראג היפהפה והמסמר הזה שמופיע במחציתו של הסרט בוצע במקור במסיבה להט"בית פלסטינית בתל אביב. מסיבות אלה, שנערכות בידי הארגון הלהטבא"קי הפלסטיני אלקאוס ("הקשת"), נערכות כל כמה חודשים והן מעורבות, כאשר מספר קטן של יהודים מצטרף לקהל פלסטיני מגוון. שאלתי את סראיה, שיצרה והשתתפה במופע, איך הקהל הגיב להופעה המקורית. היא אמרה שרוב האנשים התרגשו והרגישו שהמופע נגע בהם, חלק עד כדי

דמעות. למרות זאת, כמה מוסלמים כעסו שהשתמשו בקוראן במקום שמגיש אלכוהול, בעוד כמה יהודים כעסו על כך שמחבל מתאבד הוצג בכלל.

ביקורת זו מעידה על הטבע הרדיקלי של המופע הזה, שלוקח שני נרטיבים הגמוניים מנוגדים ומאחד אותם, וכך הופך אותם לחתרנים. השמות יוסוף וג'אבר עושים פרודיה לסרט ההומואי הישראלי הפופולרי יוסי וג'אגר (איתן פוקס, 2002), שמספר את סיפור אהבתם של שני קצינים בצה"ל שמוצבים בלבנון, ואחד מהם, ג'אגר, מת בקרב¹⁰. מופע הדראג מציג מחדש את סיפור האהבה ההומואי המאוד מיינסטרימי (וציוני) והופך אותו לנרטיב מיינסטרימי פלסטיני, שמגולם בידי השהיד. קהל יהודי ישראלי נאלץ לראות מחבל מתאבד כאדם נאהב ולערער על העליונות המוסרית של החלל הישראלי (ג'אגר האהוב) לעומת המרטיר הפלסטיני. באותו הזמן, מתערערת ההטרסקסואליות המשוערת של לוחם החופש הפלסטיני, ואהבה הומואית פלסטינית מוצגת כחלק, ולא בנפרד, מהמאבק הפלסטיני לשחרור. העובדה שכל זה מבוצע בדראג על ידי שתי לסביות פלסטיניות מציגה שכבה נוספת של עומק.

קולין ג'אגר (Colin Jager) מציין כי החילוניות אינה נייטרלית, כפי שהיא נוטה להציג את עצמה, אלא כוחנית, "מאשרת סוגים מסויימים של סובייקטים בעודה דוחקת לשוליים אחרים"¹¹. הקטגוריות של דת וחילוניות אינן מנוגדות, הוא מסביר; אלא, "חילוניות מייצרת את ההפרדה בין דתי לחילוני, ואז מבנה אותה כטבעית... דת מוצגת כמסומנת, מנוגדת לרקע הנייטרלי או הלא-מסומן של החילוניות"¹². לדוגמא, טלאל אסד (Talal Asad) טוען כי הנטייה המערבית לייחס מוטיבציה דתית להתקפות התאבדות מסויימות נועדה כדי לסמן אלימות זו כאי-רציונלית ולא-מתקדמת מוסרית, לעומת האלימות החילונית – ולכן הרציונלית והצודקת לכאורה – של מבצעים צבאיים מערביים¹³. אם כן, עצם השאלה "האם קוויריות חילונית?" מניחה חלוקה בינארית בין דת וחילוניות שהיא דיכוטומיה שקרית.

הופעת הדראג של "יוסף וג'אבר" בגעוואלד עמוסה בייצוגים ושפה דתיים, כמו הנשיקה של הקוראן הקדוש, שהאדה שכתובה על הסרט, ומספר התייחסויות לאל במילות השיר. אך אי אפשר לקרוא את האלמנטים האלה דרך עדשות הדיכוטומיה דת/חילוניות, שלא לוקחת בחשבון את אוצר המילים הדתי בו משתמשים בהקשר הפלסטיני (והישראלי) כדי להביע רעיונות לאומיים. לדוגמא, השהיד לעתיד במופע הוא אקטיביסט שלוחם למען חופש פלסטיני, ומסמן זאת כשהוא עוטה את שהאדה המוסלמית על מצחו.

דמותו של השהיד ההומו מהדהדת גם את הייצוג של הגבר ההומו כטרוריסט, כמי שיש לו "תשוקת מוות", שלכאורה מדביק את עצמו ואחרים באידס, שאין לו ילדים, שמפיץ ניוון מוסרי¹⁴. לדוגמא, הרטוריקה הלהטבא"קופובית סביב המצעד בירושלים הכילה אוצר מילים שקשור לטרור: "מדובר בחגורת נפץ שיכולה להרעיד את כל המזרח התיכון", כתב אלי ישי, באותו הזמן ראש מפלגת ש"ס וסגן ראש הממשלה, בעתירה שלו לבג"ץ לביטול המצעד ב-2006¹⁵. הלל וייס מאוניברסיטת בר אילן, ציוני משיחי דתי שהואשם בשנה שעברה בהסתה

לאלימות נגד להט"בים, אמר: "העניין של מגדר וקוויריות... זה כמו ארגון טרור נגד כל העולם"¹⁶.

ברטוריקה גזענית ואסלאמופובית דומה משתמשים חילונים ליברלים. אורי זכי, אז יו"ר נוער מרצ, קרא לבצע עוצר בשכונות החרדיות בירושלים אחרי ההפגנות הלהטבא"קופוביות: "זה טרור, פשוט מאוד, ועם טרור צריך להתמודד כמו שמתמודדים עם כל טרור: עוצרים ומעצרים"¹⁷. בעוד שזה מטריד שזכי תומך בעונשים קולקטיביים כפויים והגבלות על הקהילות החרדיות והפלסטיניות, זה לא מפתיע שחרדים, להטבא"קים וטרוריסטים נקשרים יחדיו רטורית באופן כה נפוץ. ה"הפחדה" של דמותו של הטרוריסט נובעת לא רק מהאיום שבפיוץ אלא גם בקוויריות של גופו של המחבל המתאבד עצמו. כמו גופו ה"מנוון" של ההומוסקסואל והגוף היהודי ה"חולה", גופו ההיברידי של המחבל המתאבד (חצי אדם, חצי נשק) הוא קווירי¹⁸. בגענוולד, הדבר מוצג בביינדר ובחוגרת הנפץ השלובים זה בזה.

אהבה ללא גבולות?

גענואלד ממוקם ב-9 בנובמבר, ערב מצעד הגאווה בירושלים ב-2006. במקור המצעד תוכנן לאוגוסט, והיה אמור להיות השיא של חמישה ימי אירוע הגאווה העולמית בירושלים. קבוצות אקטיביסטים ברחבי העולם קראו להחרים את האירוע, כדי לגנות את חגיגת החופש וזכויות הלהט"ב בעיר מחולקת תחת כיבוש. ההחלטה לקרוא לאירוע "אהבה ללא גבולות" הייתה בייחוד אומללה ומטעה. איך אירוע גאווה שמדיר בגלוי – דרך ביקורת גבולות – להטבא"קים מפלסטין ורוב המדינות הערביות, יכול להקרא "אהבה ללא גבולות" או "גאווה עולמית"? האם קוויריות גלובלית – אם יש דבר כזה – לא מכילה קוויריות ערבית?

בסופו של דבר, המצעד נדחה – בגלל המלחמה של ישראל בלבנון – ונקבע מחדש ל-10 בנובמבר. השבועות שהובילו למצעד בנובמבר היו רוויים במתח, בעוד הקהילה החרדית הגבירה את האינטנסיביות של ההפגנות שלה ונלחמה קשות כדי לבטל את המצעד, שחבריה הרגישו שיביא אסון על ירושלים. ב-9 בנובמבר הגיעה החלטה מפתיעה מהארגונים הלהט"בים, המנהיגים החרדים, ומועצת העיר הירושלמית: מצעד הגאווה לא יהיה מצעד ולא יבוטל, אלא יערך באצטדיון סגור. הדבר הוצג כ"פשרה" עדינה שהתאימה עם הצרכים של כל הקהילות המעורבות. אך האמת הייתה שונה.

מוקדם בבוקר ה-8 בנובמבר, 2006, נחתו 12 פגזים ישראלים על ומסביב לשורת בתים בכפר בית חנון שבצפון רצועת עזה, שהרגו 19 אנשים ופצעו יותר מ-40¹⁹. כמעט כל אלה שנהרגו היו מאותה המשפחה; רובם היו נשים וילדים, ורבים מהם נהרגו במיטתם. ישראל הכריזה שההתקפה הייתה "טעות טכנית". משטרת ישראל הייתה חסרת כוח אדם, כאשר מצד אחד היה פחד ממתקפת נקם פלסטינית ומצד שני היה פחד מאלימות חרדית כנגד הצועדים במצעד הגאווה. מה היה הפתרון? הסגר של כל הכפרים הפלסטינים שהקיפו את ירושלים, עריכת מצעד הגאווה בתוך חלל סגור ושמור, ועידוד של החרדים להישאר בשכונות שלהם, משום

שלא יהיה להם מצעד להפגין נגדו. הטופוגרפיה של הפרדה פיזית כפויה בידי המדינה כדרך לשלוט בחלל הציבורי היא מטפורה מדוייקת לדרך בה המדינה משלחת קבוצות מיעוטים זו כנגד זו כדי להסיר את תשומת הלב מהאלימות שלה עצמה.

המאהבות הלסביות שלנו יושבות יחד על הבר בשתיקה רועמת אחרי ריב. על הבמה שלוש מלכות דראג עושות ליפסינק להמנון הפמיניסטי של לסלי גור (Leslie Gore) "אתה לא הבעלים שלי" (You Don't Owe Me): "אני לא אומרת לך מה להגיד / אני לא אומרת לך מה לעשות / אז רק תן לי להיות עצמי / זה כל מה שאני מבקשת ממך." אחת הגיבורות שלנו קמה ומתחילה ללכת משם, אבל המאהבת שלה הולכת אחריה, אוחזת בה, והן מתחילות לרקוד סלואו. "אתה לא הבעלים שלי... לנצח צעירה וחופשית..." הפנים שלהם מתקרבים עוד ועוד כשהן מתחילות להתנשק...

רעש מחריש אוזניים של פיצוץ וזכוכית מתנפצת מפריע למילה "לנצח", בעוד המסך משחיר מיד. אחרי כמה שניות של שקט, מלכת דראג דומעת יפהפייה עם סיגריה בידה צצה מתוך החשכה. "למה?" היא עושה ליפסינק של אנני לנוקס (Annie Lenox). היא מתחילה להוריד את הבגדים, מורידה את הפאה, מורידה את החלק העליון של השמלה שלה, מוציאה את החזה המלאכותי ואת החזייה. "למה?" בעוד הקרדיטים מתגוללים, אנחנו נותרות עם קלוז-אפ של הפנים שלה, שעכשיו נראים יותר כמו אלה של גבר הומו לבן, שמסתכל ישר למצלמה, בוכה ולוחש במרירות "אתם לא יודעים איך אני מרגיש(ה)".

הסרט מותיר את מקור הפיצוץ לא ידוע, למרות שהוא מציע בשתיקה כי זה היה פשע שנאה חרדי. אבל בסרט שמעמעם באופן פואטי בין פיקציה ומציאות, הפיצוץ הזה מזכיר באופן מוזר את מופע הדראג הפלסטיני, שהכין את הקרקע מוקדם יותר לפיצוץ שלא הגיע²⁰. בנוסף, בעוד אין בגעוואלד התייחסות ישירה לטבח בבית חנון, הנרטיב של הסרט ממוקם באופן ברור ביום שאחרי. האם השהיד במופע הדראג היה מונע, אולי, מנקמה על בית חנון? השאלה מבזיקה רק לרגע, אבל הסרט נותר נרדף בידי הטבח ממנו הוא בוחר להתעלם.

הגבר ההומו הבוכה צודק; אנחנו לא יודעות איך הוא מרגיש. בדיוק כפי שהוא לא יודע איך גבר חרדי שבור לב מרגיש, כשהוא מאמין שהומואים משמידים את כל מה שהוא תופס כקדוש. ובעוד קווירים וחרדים צועקים "געוואלד!" אחד על השני בירושלים, המדינה חופשיה להוציא לפועל את האלימות שלה באין מפריע. "למה?" יכולה לשאול ילדה מבית חנון. אף אחד לא יכול לתאר לעצמו איך היא מרגישה אחרי ש-18 מבני משפחתה – אמא, סבים, דודות ודודים – נהרגו מול עיניה רק יום לפני כן.

האם קוויריות חילונית? בהשראת סרטה הייחודי של בראון, שפיתח חיים משלו הרבה מעבר לכוונותיה הצנועות בשבילו, אני מאמינה בכוח של דברים פתוחים קטנים – כמו שאלות. אני

מדמינת פוליטיקה קווירית של סולידריות שהיא עדינה, פתוחה ולא-לעומתית; שמפתחת קואליציות עדינות בכל מקום בעודה שואלת שאלות בנוגע לדרך בה קואליציות שכאלה יכולות להראות; פוליטיקה, שלמרות האלימות והכפייה הממסדיות הגואות, לעולם לא מאבדת את המבט על התלות ההדדית שלנו שלא תעלה על הדעת.

- ¹תודה לחנה קורנפלד, ג'קלין פערל, שאול סתר, ישי מישורי, דניאל בווארין, נועה שיין, שנון ג'קסון, סמירה סראיה, גיל הוכברג, עדי גולד, יוספה הגדולה, מונה אלשריף, אלישע אלכסנדר, האנה זלצר, איבן רמוס, ואלי בנזקן. כל הדעות והאי-דיוקים הם שלי.
- ראי Talal Asad, Wendy Brown, Judith Butler, and Saba Mahmood, *Is Critique Secular? Blasphemy, Injury, and Free Speech* (Berkeley: University of California Press, 2009).
- ² הסרט הוצג בפסטיבל Berlinale ולקח מקום שני בתחרות הבינלאומית לסרטים קצרים של מכון גתה, "All Human Beings Are Born Free and Equal".
- ³ סרטים אחרים בנושא כוללים את "ירושלים גאה להציג" (ניצן גלעדי, 2007), ו-City Without Borders (יון ג'ונג סו, 2009).
- ⁴ Peter Debruge, "Jerusalem Is Proud to Present," *Variety*, August 8, 2007, www.variety.com/review/VE1117934377.html?categoryid=31&cs=1.
- ⁵ "געוואלד" היה גם השם של ערב דראג פופולרי בשושן בירושלים, המועדון שמופיע בסרט. בראון תעדה אמני דראג שהופיעו באופן קבוע בערבי "געוואלד" ואחרים כדי ליצור את מופע הדראג הסמי-בידיוני של הסרט.
- ⁶ Eve Kosofsky Sedgwick, *Epistemology of the Closet* (Berkeley: University of California Press, 1990), 52.
- ⁷ ראי Edward W. Said, *Orientalism* (New York: Vintage, 1978); ו-Gil Z. Hochberg, *In Spite of Partition: Jews, Arabs, and the Limits of the Separatist Imagination* (Princeton: Princeton University Press, 2007).
- ⁸ לדמויות אחרות של יהודים גלותיים, ראי: Daniel Boyarin, *Unheroic Conduct: The Rise of Heterosexuality and the Invention of the Jewish Man* (Berkeley: University of California Press, 1997); ו-Marjorie Garber, *Vested Interests: Cross-Dressing and Cultural Anxiety* (New York: Routledge, 1992).
- ⁹ גם הדובר וגם הנמען במילות השיר כתובים בזכר, כפי שקיים ברוב בשירת האהבה הערבית המסורתית; ההופעה הזאת מציעה פרשנות הומואית למילים אלו.
- ¹⁰ הסרט עדיין מאוד פופולרי בקרב הקהל ההומואי והכללי בישראל וניתן לו אישור לחיוב על ידי צה"ל על הייצוג ה"חיובי" של חיילים ישראלים. הערביזציה שגעוואלד עושה לשמות עבריים (יוסי הופך ליוסף) יכולה להראות כמו פרודיה שהופכת את הנטייה הציונית המכעיסה לעברת שמות ערבים במקור של כפרים פלסטינים שנכבשו ב-1948 (לדוגמא, ביסאן שהפך לבית שאן).
- ¹¹ Colin Jager, "Is Critique Secular? Thoughts on Enchantment and Reflexivity," 3, townsendcenter.berkeley.edu/pubs/Jager.pdf.
- ¹² Jager, "Is Critique Secular?" 3.
- ¹³ ראי Talal Asad, *On Suicide Bombing* (New York: Columbia University Press, 2007), 8 – 9, 45.
- ¹⁴ ראי Lee Edelman, *No Future: Queer Theory and the Death Drive* (Durham, NC: Duke University Press, 2004); ו-Jasbir Puar, *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times* (Durham, NC: Duke University Press, 2007), xxiii.
- ¹⁵ אבירם זינו ואפרת וייס, "ישי עתר לבג"ץ: "מצעד הגאווה – חגורת נפץ", *ynet*, 7.11.2006. ניתן לקרוא כאן: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3324921,00.html>
- ¹⁶ יניב הלפרין, "הומוסקסואליות – סכנה לאנושות", *gogay*, 14.8.2008. אין גישה למאמר המלא, ניתן לקרוא את חלקו כאן: <http://gogay.co.il/item.php?id=6484>.
- ¹⁷ הלפרין, "הומוסקסואליות – סכנה לאנושות".
- ¹⁸ ראי Achille Mbembe, "Necropolitics," *Public Culture* 15 (2003): 37 – 39; ו-Puar, *Terrorist Assemblages*, 216.
- ¹⁹ United Nations General Assembly, "Human Rights Situation in Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the High-Level Fact-Finding Mission to Beit Hanoun Established under Council Resolution S-3/1(A/HR/9/26). Available at www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/VDUX_7JLMVK?OpenDocument (accessed May 10, 2010).

²⁰ בייחוד כשחיבוק האוהבים בסוף המופע מזכיר את סוף ה**בועה**, סוג של "המשך" ליוסי ולאגר, בו מחבל מתאבד פלסטיני והמאהב הישראלי שלו מתחבקים ומתפוצצים יחד.